

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozlowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Dukelská ulice, p. č. 518/2. Středověk, recent. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: plocha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z s. č.: mm od J s. č.) 54:327, 56:338.

Rekonstrukce plynovodu o hloubce max. 0,9 m vedeného v příkopě podél severozápadní strany vozovky. Do hloubky 0,3 m ležela vrstva recentního násypu, která spočívala na intaktním geologickém podloží, tvořeném prachovým jílem žlutohnědé barvy. Z recentní vrstvy před č. p. 382 z okolí bodu (mm od Z s. č.: mm od J s. č.) 54:329 byl získán soliterní nález torza plastiky světle hnědě glazovaného koníčka (obr. 86), podle analogií snad z průběhu 2. pol. 13. stol.

Masarykova ulice 764, p. č. 210, Šafaříkova ulice p. č. 1573. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1:10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z s. č.: mm od J s. č.) 84:314, 87:314.

Kanalizační přípojka o hloubce max. 1 m ve dvoře domu č. p. 764 (Masarykova ulice), v ulici Šafaříkově se napojující na hlavní stoku. Ve dvoře byly realizovány celkem tři kanálové šachty. V jedné z nich poblíž domu č. p. 764 byl v hloubce 0,9 m zachycen povrch kulturních vrstev z průběhu 16. stol. Z této situace byl získán, kromě několika zlomků zeleně glazovaných kachlů, téměř celý režný základní čtvercový kachel, který byl na čelní vyhlávací stěně zdoben v rozích čtyřmi konkávními miskovitými prohlubněmi a jednou prohlubní centrální (průměry všech cca 5,5 cm), obkrouženou jednoduchým čtyřnásobným liliovitým dekorem. Tento kachel je časově zařaditelný do 1. pol. 16. stol. (srov. Smetánka 1969; Pavlík, Vitanovský 2004).

V další šachtici, směrem k Šafaříkově ulici, o hloubce 1,0 m byly nalezeny zvířecí kosti z mršin patrně nejméně dvou zvířat, avšak nebyly datovány žádnou keramikou. V ulici Šafaříkově byla v hloubce 0,9 m zachycena tmavá organogenní odpadní vrstva s keramikou z průběhu 15. století.

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár

Literatura

Pavlík, Č., Vitanovský, M. 2004: *Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance*. Praha.

Smetánka, Z. 1969: K morfologii českých středověkých kachlů. *Památky archeologické* 60, 228–265.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc), Boskovicova Str. Parz. Nr. 1573/18. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Dukelská Str. Parz. Nr. 518/2. Mittelalter, Rezent. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Masarykova Str. 764, Parz. Nr. 210, Šafaříkova Str. Parz. Nr. 1573. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

LITOVEL (OKR. OLMOUC)

„Staré město“. Dukelská ulice p. č. 484/2, 1180, 520/3, 1739, 1738, 484/1, 1577/14, 229/1, 492/2, 1577/38, 1577/18, 1584/2. Pozdní doba hradištní, vrcholný středověk, novověk. Sídliště, komunikace. Záchranný výzkum.

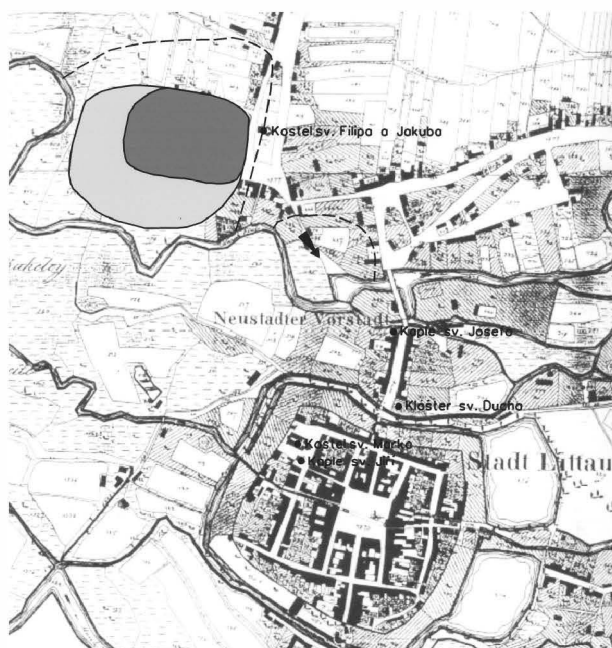
Lokalizace: poloha lokality v SMO 1:5 000, list LITOVEL 3-3, rok vydání 2000, plocha mezi body (mm od Z s. č.: mm od J s. č.): 260:41, 263:49, 271:46, 272:55, 276:54, 278:46, 287:40, 281:31.

Záchranný výzkum realizovaný během března až června na staveništi Tesco Stores ČR, a. s., se soustředil na kanalizační přípojku o šířce kolem 1,2 m, hloubce mezi 1,5–1,8 m a délce cca 90 m, vedoucí k budově budoucího supermarketu. Byl také sledován liniový výkop pro vodovod a plynovod o délce cca 40 m. Lokalita se nachází v místě meandru řeky Moravy, dobře patrného na mapě stabilního katastru z roku 1834, kde později u tzv. Svatojánské struhy existovala před regulací řeky Moravy ve 30. letech 20. stol. městská plovárna. Ještě na mapě města Litovle z roku 1900 (Pinkava 1903, příloha) je dobře patrná ulička vyběhající z jihovýchodní strany Staroměstského náměstí a směřující k předpokládanému místu přechodu řeky Moravy. Další místo přechodu řeky Moravy s nejstarším moravským kamenným mostem zvaným Svatojánský, postaveným kolem roku 1590, je vzdálené přibližně 200 m jihovýchodním směrem.

Archeologický výzkum se proto soustředil i na možné doklady relikvů zaniklých komunikací v tomto prostoru. Úhrnem zde byly zjištěny celkem na čtyři desítky zahloubených sídlištních objektů, převážně malých a středních rozměrů. Překvapivým zjištěním základní stratigrafie na lokalitě bylo, že obdobně jako v případě objeveného předlokačního centra s trhovou funkcí „antiqua civitas“ (Šlězár 2005; Šlězár 2008, 10–27 s lit.) je i zde původně nad okolí mírně vyvýšená poloha, tvořená jemným akumulacním pískem (obr. 87)), v hloubce 0,4–1,0 m pod povrchem o síle max. 0,6 m. Směrem k Dukelské, Žerotínově ulici a Staroměstskému náměstí se mocnost písku zmenšuje a podloží je zde posléze tvořeno již pouze hrubým říčním štěrkopískem v hloubce kolem

Obr. 86: Litovel, Dukelská ulice. Torzo plastiky glazovaného koníčka (foto V. Tomka). Abb. 86: Litovel (Littau). Dukelská Str. Fragment eines keramischen glasierten Pferdchens (Foto V. Tomka).

Obr. 87: Litovel. Staré město. Poloha předlokačního sídliště v meandru řeky Moravy na podkladě stabilního katastru z roku 1834. Šipkou označen přechod řeky Moravy, přerušovanou čarou písčité akumulace polohy. *Abb. 87: Litovel (Littau). Staré město (Altstadt). Lage der Vorlokationssiedlung im Mäander des Flusses Morava (March). Als Kartenunterlage wurde der Urkataster von 1834 benutzt. Gestrichelte Linie – Rand der Sanddüne. Pfeilzeichen – Der Flussübergang.*

1,25 m a více. Poblíž Žerotínovy ulice byly zdokumentovány i dva zahloubené pravěké (KLPP) objekty a torza vrstvy o síle do 0,1 m, tvořená „zkulturněným“ podloží. Do podloží se zahlubovaly na dvě desítky pozdněhradištních sídlištních objektů, doprovázených tmavě šedou písčitohlinitou kulturní vrstvou o síle max. 0,2 m. Pozdněhradištní horizont překrývala tmavě hnědošedá písčitohlinitá novověká ornice o max. mocnosti 0,5 m a stratigrafii uzavíraly recentní vrstvy o síle do 0,3 m.

Mezi nejdůležitější objevy patřil zahloubený objekt 521. V první fázi své existence byl výkop zahlouben cca 0,8 m do podloží, na řezu v délce 5,8 m. Na dně východní části objektu bylo zjištěno ohniště o délce 0,65 m a síle 0,15 m. Výplň objektu tvořil středně šedý hlinitý jíl s keramikou pozdní doby hradištní o síle 0,5 m. V jeho okolí se vyskytovala pozdněhradištní kulturní vrstva o síle 0,2 m. Ve druhé fázi měl objekt na řezu délku více než 7,5 m a vyplňovala jej 0,5 m mocná vrstva tmavě šedé písčité hlíny s keramikou 2. pol. 13. a 14. století. V okolí objektu se při bázi novověké ornice objevovala keramika 14. století a blízko ležel i objekt 500, rovněž s keramikou 13. a 14. století. Tento malý areál, přetrvávající i po skončení předlokačního sídliště, totiž ve 2. pol. 13. století a ve 14. století, měl pravděpodobně funkci související s přechodem přes řeku Moravu. Mohlo jít o mýtnici, neboť mýto je v Litovli zmiňováno již k roku 1287 (CDM IV, č. 261, s. 339–341), mostné potom k roku 1492 (Pinkava 1903, 127). Tuto interpretaci podporuje i objev pěti horizontů zaniklých štěrkových komunikací s frag-

mentarizovanou a otřelou keramikou datovanou od 13. do 18. století v koridoru o šířce 4,5 m, v nevelké vzdálenosti cca 5 m východně od zmíněného objektu 521. Nedaleko od prvního koridoru byly objeveny další dva komunikační koridory, opět s několika horizonty zaniklých komunikací.

Z novověkých aktivit na lokalitě lze zmínit nálezy dvou deponií nepovedených výrobků a odpadu z hrnčářské výroby 19. století, kdy se litovelské Staré město stalo známým hrnčářským centrem.

Pavel Šlězár

Literatura

CDM: Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae IV, (1268–1293). A. Boček (ed.), Olomouc 1845.

Pinkava, V. P. 1903: *Litovelský okres. Vlastivěda moravská.* Brno.

Šlězár, P. 2005: Předběžná zpráva o objevu „antiqua civitas“ na Starém městě v Litovli a několik poznámek k aspektům geneze města Litovle. *Přehled výzkumů* 46, 103–110.

Šlězár, P. 2008: Kostely a sakrální stavby v Litovli. *Archeologické památky střední Moravy*, sv. 17. Olomouc.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc), Dukelská Str. Spätburgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Verkehrsweg. Rettungsgrabung.

LOŠTICE (OKR. ŠUMPERK)

Hradská ulice. Vrcholný středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Během záchraného výzkumu v základových pasech budoucí přístavby kulturního domu byly prozkoumány celkem tři zahloubené objekty, které lze datovat do období novověku. Další jáma (č. 1) byla vyhloubena v období vrcholného středověku, jak lze usuzovat ze zjištěných keramických zlomků v zásypu. Kromě toho proběhla dokumentace reliktů zřetěžené stavby, patrně stodoly, jejíž části byly narušeny při hloubení základových pasů. Také byla provedena fotografická dokumentace stávajícího stavu částí budovy kulturního domu, která přiléhá k výzkumné ploše.

Jakub Vrána

Resumé

Loštice (Bez. Šumperk), Hradská Straße. Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.